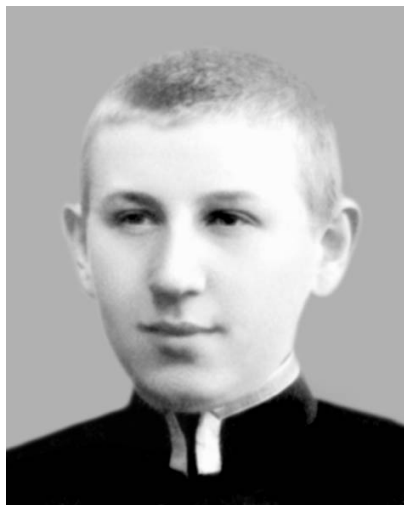

БАЗИЛІВІЧ Василь Митрофанович (крипт.: Б-ъ, В. Б.; 31. 12. 1892 (12. 01. 1893), Київ — 04. 09. 1942, м. Таганрог, РФ) — історик, архівіст, краєзнавець, музеєзнавець. Член і секретар Істор. товариства Нестора Літописця (1917–30), Товариства укр. гімназії в Чернігові (від 1917). Голова Бюро краєзнавства при відділі Пд.-Зх. залізниці (від 1926). Закін. Університет св. Володимира (1915), залиш. на каф. рос. історії. Від 1911 — чл. істор.-етногр. гуртка М. Довнар-Запольського (учасник нездійсн. проекту «Памятники по международно-правовой истории Украины. 1648–1918»). Асист. каф. юрид. старожитностей Київ. археол. інституту (від 1918). 1911–19 публікував літературознавчі статті у г. «Киевлянин». Від 1916 викладав історію у г-зіях, Нар. університеті-політехнікумі, Київ. археол. інституті, прискорених пед. курсах, пед. курсах ім. М. Пирогова. 1918–23 — викладач Київ. археол. інституту (курси генеалогії, геральдики, сфрагістики). 1919 на запрошення [П. Ардашева](#) брав участь в укладанні істор.-літ. брошур при Освагу (пропагандист. структурі Добровол. армії), як співроб. Археогр. секції підвідділу з ліквідації майна реліг. установ при Колегії соц. забезпечення Київ. виконкому брав участь в обстеженні та описуванні стану збереженості архівів Київ. духов. консисторії, Києво-Печер. лаври, Братського, Київ. Пустинно-Микільського, Свято-Троїцького монастирів, духов. семінарії тощо. У Музеї війни і революції при Київ. університеті 1919–24 — заступник зав. (н. с. — 1925–26). 1925 організував виставку «Декабристи». Один з організаторів 1-ї екскурсійно-краєзнав. конф. у Києві (1924). 1927–32 — секр. Київ. інспектури охорони пам'яток культури і природи, від грудня 1932 — співроб. Всеукр. істор. музею. 1933–34 на Всеукр. музей. курсах у Києві викладав палеографію, епіграфіку, хронологію,

сфрагістику, геральдику, нумізматику. Автор програми курсів «Російські урядові архіви», «Архіви Петрограда і Москви з оглядом українських документів», «Українські й російські архіви». Брав участь у виявленні та опрацюванні архів. джерел до вивчення руху декабристів в Україні. З метою забезпечення повноти використання джерел. бази цього напрямку дослідж. визначив групи архів. фондів, обов'язкові для студіювання: архіви київ. генерал-губернатора, губернаторів, дворян. зібрань (біогр. відомості, матеріали щодо землеволодіння), військ. частин, де служили декабристи, церковні (для уточнення біогр. даних), родинні. Результатом роботи стали вид. «Декабристи на Київщині» (К., 1926), «Повстання декабристів на Україні. За матеріалами Київського центрального історичного архіву» (Х., 1926) та ін. Він виявив документи про перебування в Україні О. де Бальзака («Життя й революція», 1933, № 1), опублікував мемуари Й. Руликівського («Воспоминания и рассказы деятелей тайных обществ 1820-х годов», т. 2, Москва, 1933). Зібрав бібліогр. матеріали про зв'язки М. Гоголя з укр. літ-рою, що лягли в основу публікації Л. Добровольського та В. Лаврова «Н. В. Гоголь: Материалы и исследования» (т. 1, Москва; Ленинград, 1936). Брав участь у підготовці багатотом. зібрання праць Д. Багалія. Б. тричі заарештовували органи ГПУ (1927, 1933, 1935). Під час остан. арешту вилучено бібліотеку Б., в якій зберігалася добірка київ. газет за 1917–22 та книга протоколів Істор. товариства Нестора Літописця (від 1921). Засуджено до 5-ти р. позбавлення волі й заслано до Сибіру (Іркут. концтабір, Бір-обіджан. респ.). Звільн. 1940. Оселився в Таганрозі, де одержав посаду зав. краєзнав. музею. Восени 1942 за спробу перешкодити вивезенню музей. коштовностей до Німеччини Б. розстріляли гестапівці.

Основні праці

Отчет о занятиях в Московских архивах. К., 1915; Из лекций по геральдике. К., 1923; Переподготовка архивных работников // Червоний архівіст. 1924. № 1; Питання архівної справи на 2-й союзній конференції краєзнавства в Москві // Там само. 1925. № 1–2; Історичне минуле Києва // Київ: Провідник. К., 1930; Декабрист О. П. Юшневський: Спроба біографії // Декабристи на Україні. Т. 2. К., 1930; Пушкин в Таганроге. Таганрог, 1940.

Рекомендована література

1. Білокінь С. І. Подвиг науковця // Прапор комунізму. К., 1987, 19 серп.;
2. Казьмирчук Г. Д., Сілкін А. В. В. М. Базилевич і

- зародження краєзнавчого напрямку в українському декабристознавстві 1920-х рр. // 7-а Всеукр. наук. конф. «Істор. краєзнавство в Україні: традиції і сучасність». К., 1995. Ч. 1;
3. Казьмирчук Г., Вербовий О. Василь Митрофанович Базилевич: Життя та наукова діяльність // Спец. галузі істор. науки: Зб. на пошану М. Варшавчика. К., 1999;
4. Матяш І. Б. Базилевич В. М. // Укр. архівісти 19 ст. – 1930-і рр.: Біобібліогр. довід. К., 1999. Вип. 1;
5. Її ж. Василь Базилевич: грані таланту й трагізму долі // КС. 2000. № 4.

І. Б. Матяш

Бібліографічний опис:

Базилевич Василь Митрофанович / І. Б. Матяш // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-38856>. – Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).